



Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

FILOSOFIA (ESO)

Finalitat de l'assignatura

Aquesta matèria té com a finalitat que els alumnes siguin capaços de treballar les habilitats de pensar i comprendre i que s'abstreguin racionalment del camp concret estudiat en cadascuna de les altres matèries per centrar-se en el que caracteritza específicament la filosofia: reflexionar, raonar i exposar crítiques i arguments, utilitzant la manera de fer preguntes radical i última que li és pròpia, sobre els problemes referits a la totalitat de la vivència humana, sense deixar de costat la capacitat que té aquesta disciplina de transformar i canviar tant l'individu com la societat.

La filosofia és una manera especial de demanar i de saber, d'entendre la realitat que ens envolta i les circumstàncies en què vivim i d'enfrontar-s'hi, les quals, en bona part, ens fan ser com som i comprendre el que som.

Per això, la matèria de filosofia té com a objectiu principal que els alumnes es compreguin a si mateixos i compreguin el seu món. Per aconseguir-ho, els dota d'eines cognitives, tant teòriques com pràctiques. La part teòrica de l'assignatura serveix perquè els alumnes coneguin els grans interrogants, els conceptes especialitzats i les teories que intenten donar resposta a les grans qüestions. La part pràctica permet adquirir habilitats com saber pensar, raonar i argumentar amb fonament i coherència i de forma autònoma, i eines com l'actitud crítica i reflexiva, que ensenya als alumnes a no admetre idees que no han estat rigorosament analitzades i evidenciades, l'habilitat discursiva per dialogar i convèncer evitant el pensament únic i dogmàtic, la capacitat de destriar el que és evident del que és arbitrari, el que és substancial del que és accidental, la gestió creativa de les seves capacitats estètiques o el raonament moral i polític autònom, coherent i fonamentat.

Estructura del currículum

El temari de l'assignatura s'organitza en sis blocs.



El primer introdueix l'estudiant en la reflexió sobre el mateix concepte de *filosofia* i n'explica aspectes bàsics, com l'origen històric, les característiques o qui varen ser els primers filòsofs.

El segon fa referència al problema de la identitat personal i resumeix algunes de les principals teories psicològiques sobre aquesta qüestió, així com algunes de les principals teories antropològiques de la història de la filosofia.

En el tercer bloc es tracta el tema de la socialització i s'expliquen els punts essencials d'aquest procés i algunes teories sobre l'origen de la societat.

En el quart s'expliquen algunes qüestions relatives al coneixement humà, així com les principals teories filosòfiques sobre aquesta qüestió.

El cinquè, en canvi, se centra en el tema de la realitat i les respostes més influents respecte als principals interrogants metafísics de l'ésser humà.

Finalment, en el sisè bloc es fa referència al concepte fonamental de *llibertat*, juntament amb altres, com el d'*experiència estètica* o el de *creativitat*.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha



de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals pot ser interessant, ja que permet acostar els temes filosòfics als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.



Recursos didàctics

Com hem dit abans, és convenient utilitzar tots els recursos que tinguem a la nostra disposició a fi de despertar l'interès dels alumnes per aprendre i aconseguir, així, que s'impliquin de forma activa en les dinàmiques plantejades. Des d'aquest punt de vista, volem reiterar la utilitat de les metodologies actives, que fan que l'aprenent sigui protagonista i constructor del seu propi procés en comptes d'un simple espectador i receptor de continguts. Les TIC, sempre que tinguin en compte el criteri anterior, solen ser eines molt útils per aconseguir captar l'atenció dels joves.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

Segons les activitats que duguem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

Tractament disciplinari

La filosofia permet fer feina interdisciplinàriament, ja que, per la diversitat de temes de què tracta i l'actitud oberta que presenta, està relacionada amb gairebé totes les branques del saber i hi interactua de forma crítica.

Avaluació

El procés d'avaluació s'ha d'orientar cap a dues direccions: per una banda, ajudar a millorar l'aprenentatge dels alumnes i, per l'altra, valorar la pròpia pràctica docent.

L'avaluació inicial permet detectar el bagatge previ amb el qual els alumnes accedeixen a l'assignatura i identificar quins coneixements i quines idees errònies en tenen, quin grau d'interès els desperta, quines són les seves expectatives, etc.



D'altra banda, l'avaluació continuada durant tot el curs està encaminada a prendre consciència dels progressos en l'assoliment de les competències i la consecució dels objectius fixats. A més, permet descobrir i gestionar possibles obstacles que dificulten l'aprenentatge.

En aquest sentit, és important que els alumnes coneguin els elements bàsics de la seva avaluació (criteris, mecanismes, finalitat, etc.) i que entenguin la necessitat de saber-los emprar per poder autoavaluar-se i regular-se durant el curs.

El paper dels docents

El paper del docent és essencial: escolta, orienta i estimula; guia les recerques i les descobertes; fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític; dóna suport, i ofereix models i reptes. Ha de fonamentar la seva acció tenint en compte les característiques personals i del grup.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

— Pensant amb ordre i criteri i exposant les opinions pròpies amb raons, respectant les dels altres i valorant-les per enriquir la pròpia visió de la realitat.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

— Coneixent les regles matemàtiques de presa de decisions democràtiques, així com els conceptes matemàtics en què es basen les diferents definicions tradicionals de justícia.

— Identificant problemes filosòfics plantejats per la ciència actual sobre l'ésser humà i la seva condició biològica i cultural i abordant-los de manera crítica.

— Relacionant les dimensions física i biològica, social i cultural dels éssers humans i emprant aquests coneixements de forma intel·ligent quan sigui



necessari.

Competència digital

— Sabent cercar i usar eines informàtiques per exposar activitats i/o el propi pensament.

Aprendre a aprendre

— Adquirint estratègies que serveixin a l'individu per desenvolupar el propi pensament i l'autonomia i la iniciativa personals.

Competències socials i cíviques

— Identificant problemes filosòfics i abordant-los críticament mitjançant la definició i l'ús rigorós de conceptes, l'anàlisi d'idees, el diàleg i l'argumentació.

— Reconeixent i valorant les relacions entre política i ciutadania.

— Aconseguint l'habilitat de practicar els valors democràtics.

Consciència i expressions culturals

— Distingint les característiques que defineixen la ciència enfront del saber artístic.

Objectius específics

1. Reconèixer el caràcter propi de la filosofia i distingir-la d'altres tipus de sabers, com la ciència, la religió, l'art, etc.

2. Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics.

3. Usar i identificar correctament la terminologia bàsica de les diferents disciplines filosòfiques.

4. Comentar textos filosòfics analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.

5. Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.



6. Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.

7. Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.

8. Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.

9. Desenvolupar actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària i una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la natura.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

BLOC 1. LA FILOSOFIA
Continguts
El saber filosòfic. L'origen de la filosofia occidental. Característiques de la filosofia. Els primers filòsofs: els presocràtics. Els sofistes i Sòcrates.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1. Comprendre què és la reflexió filosòfica i diferenciar-la d'altres tipus de sabers que estudien aspectes concrets de la realitat i l'individu. 1.1. Defineix i utilitza conceptes com filosofia, mite, logos, saber, opinió, abstracte, concret, raó, sentits, arkhé, causa, monisme, dualisme, pluralisme, substància i prejudici i elabora un glossari amb aquests conceptes. 1.2. Distingeix els conceptes de conèixer, opinar, argumentar, interpretar, raonar, analitzar, criticar, descobrir i crear. 2. Conèixer l'origen de la filosofia occidental —on, quan i per què sorgeix—, distingir-la dels sabers preracionals —el mite i la màgia— com a saber pràctic i comparar-la amb algunes característiques generals de les filosofies orientals. 2.1. Explica les diferències entre l'explicació racional i la mitològica. 2.2. Llegeix textos interpretatius i descriptius de la formació del cosmos i l'ésser humà pertanyents al camp mitològic i al camp racional i assenyala les semblances i les diferències en els plantejaments.



3. Identificar el primer interrogant filosòfic de la filosofia grega, la pregunta per l'origen, i conèixer les primeres respostes a aquesta pregunta, donades pels primers pensadors grecs.

3.1. *Describeix les primeres respostes presocràtiques a la pregunta per l'arkhé, coneix els autors d'aquestes respostes i reflexiona per escrit sobre les solucions d'interpretació de la realitat exposades per Heràclit, Parmènides i Demòcrit.*

4. Conèixer el gir antropològic de la filosofia al segle V aC, explicar algunes de les idees centrals de Sòcrates i de Protàgores i reflexionar sobre l'aplicació pràctica de la filosofia respecte a l'individu i a la societat en la qual aquest viu.

4.1. *Compara la interpretació de l'ésser humà i la societat defensada per Sòcrates amb l'exposada per Protàgores i argumenta la seva pròpia postura.*

5. Reflexionar i argumentar, de forma escrita i oral, sobre l'interès, específicament humà, per entendre's a si mateix i per entendre allò que l'envolta.

5.1. *Elabora petits assaigs en què argumenta les seves opinions de forma raonada.*

6. Reconèixer les diferents funcions de la filosofia com a saber crític que aspira a fonamentar i analitzar els problemes últims de la realitat i exposar arguments sobre aquests problemes tant des d'un vessant teòric com un de pràctic.

6.1. *Disserta sobre les possibilitats de la filosofia segons les diferents funcionalitats d'aquesta.*

BLOC 2. IDENTITAT PERSONAL

Continguts

El problema de la identitat.

La personalitat.

Principals teories de la personalitat.

L'inconscient.

La motivació.

Principals teories de la motivació.

Les emocions.

Teoria antropològica de Plató.

Teoria antropològica d'Aristòtil.

Teoria antropològica d'Agustí d'Hipona.



Teoria antropològica de Descartes.

Teoria antropològica de Kant.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre la profunditat de la pregunta "Qui som?", conèixer algunes respostes donades des de la psicologia i la filosofia, reflexionar i valorar la importància de conèixer-se un mateix i expressar-ho per escrit.

1.1. Defineix i utilitza conceptes com personalitat, temperament, caràcter, consciència, inconsciència, conductisme, cognitivisme, psicologia humanística, psicoanàlisi, etc., i elabora un glossari amb aquests termes.

2. Definir què és la personalitat, així com els principals conceptes que hi estan relacionats.

2.1. Defineix què és la personalitat i en descriu les característiques.

3. Conèixer i explicar les tesis centrals d'algunes teories sobre la personalitat.

3.1. Coneix les tesis fonamentals sobre la personalitat i exposa arguments referents a aquesta qüestió.

4. Reconèixer les etapes del desenvolupament de la identitat personal, reflexionar sobre els factors que determinen l'èxit i el fracàs i aportar la pròpia opinió raonada sobre aquests dos conceptes.

4.1. Llegeix textos literaris en els quals s'analitza la personalitat dels personatges, identifica els trets i els tipus de personalitat i reflexiona per escrit sobre aquest tema.

5. Analitzar què s'entén per inconscient en el marc del pensament de la psicoanàlisi.

5.1. Analitza què s'entén per inconscient.

6. Reflexionar de forma escrita i dialogar en grup sobre la possible incidència en la formació de la personalitat de l'herència genètica i del que s'adquireix.

6.1. Llegeix i analitza textos filosòfics, literaris o científics el punt de reflexió dels quals és l'herència adquirida en la formació de la personalitat, amb incidència en l'autoconeixement d'un mateix.

7. Cercar a Internet en què consisteix la filosofia de la ment i la neurociència i seleccionar la informació més significativa.

7.1. Cerca i selecciona informació significativa sobre conceptes fonamentals de la filosofia de la ment.

8. Identificar la funció i la importància de la motivació com a factor energètic i direccional de les múltiples dimensions de la vida humana.



8.1. *Defineix i utilitza amb rigor conceptes com motivació, emoció, sentiment, necessitats primàries, necessitats secundàries, autorealització, vida afectiva i frustració.*

9. Reconèixer, en el marc de la teoria cognitiva, el valor del coneixement com a element motivador de la conducta humana i reflexionar sobre la consideració de l'ésser humà com a animal racional.

9.1. *Explica les tesis més importants de la teoria cognitiva sobre el coneixement i la motivació.*

10. Explicar les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i reflexionar sobre el caràcter de la motivació com a element distintiu de l'ésser humà enfront del merament animal.

10.1. *Explica les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i expressa la seva opinió raonada sobre aquest tema.*

10.2. *Explica i compara les visions sobre la motivació de la teoria cognitivista i de la teoria humanística.*

11. Conèixer la condició afectiva de l'ésser humà, distingir entre impulsos, emocions i sentiments i reconèixer el paper del cos en la possibilitat de manifestar l'afectivitat.

11.1. *Analitza textos breus i significatius d'autors rellevants sobre les emocions i argumenta per escrit les pròpies opinions.*

12. Valorar la importància de la relació entre la motivació i l'afectivitat per dirigir la conducta humana en diferents direccions i amb diferent intensitat.

12.1. *Analitza textos i disserta sobre la incidència en la conducta humana d'emocions com la frustració, el desig o l'amor, entre altres.*

13. Reflexionar i argumentar sobre la importància de la motivació i de les emocions, com la curiositat i el plaer d'aprendre, el desig d'aconseguir objectius, la satisfacció per la resolució de problemes i pel reconeixement de l'èxit i la complaença per l'estímul d'iniciatives, entre altres.

13.1. *Argumenta sobre el paper de les emocions per estimular l'aprenentatge, el rendiment, l'assoliment d'objectius i la resolució de problemes, entre altres processos.*

14. Reflexionar sobre el paper de les emocions com a eina per ser emprenedor i creatiu.

14.1. *Analitza textos en els quals es descriu el paper de les emocions com a estímul de la iniciativa, l'autonomia i l'emprenedoria.*



15. Conèixer, des de la història de la filosofia, algunes de les reflexions sobre aspectes que caracteritzen l'ésser humà com a tal i valorar la funció de la filosofia com a saber originari i integrador de múltiples perspectives el centre comú de les quals és l'home.

15.1. Elabora de forma cooperativa un glossari per publicar a Internet amb la terminologia filosòfica de la unitat.

16. Explicar les teories de l'ànima de Plató i d'Aristòtil i reflexionar sobre la relació entre l'ànima, el cos i els afectes que s'analitza en aquestes teories.

16.1. Explica la teoria de l'ànima de Plató.

16.2. Explica la teoria de l'ànima d'Aristòtil.

16.3. Argumenta la seva opinió sobre la relació entre el cos i la ment o ànima.

17. Conèixer la importància de la introspecció assenyalada per Agustí d'Hipona com a mètode d'autoconeixement i de formació de la pròpia identitat.

17.1. Explica què és la introspecció segons Agustí d'Hipona i utilitza aquest tipus de pensament en primera persona per descriure's a si mateix.

18. Descriure la concepció cartesiana del paper del pensament com a aspecte que defineix l'individu i comparar-la amb les concepcions materialistes i mecanicistes de l'home màquina del materialisme francès del segle XVIII.

18.1. Exposa el significat de la tesi de Descartes "Cogito, ergo sum".

18.2. Exposa les pròpies reflexions sobre les implicacions del materialisme en la seva descripció de l'ésser humà.

19. Conèixer la importància de la facultat de la voluntat com a element definitori de l'ésser humà.

19.1. Explica què és la voluntat.

20. Expressar alguna de les consideracions filosòfiques sobre l'afectivitat.

20.1. Argumenta, des del punt de vista filosòfic, el paper de les emocions en la consideració de l'ésser humà com a tal.

21. Reconèixer les implicacions filosòfiques de la idea de l'home com a projecte.

21.1. Expressa i desenvolupa la idea de l'home com a projecte.

BLOC 3. SOCIALITZACIÓ

Continguts

La dimensió social i cultural de l'ésser humà.

El procés de socialització.



Principals teories sobre l'origen de la societat.

Principals postures davant la diversitat cultural.

La comunicació.

Comunicació verbal i no verbal.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar l'altre tal com és individualment i, al mateix temps, identificar-lo com un àlter ego que comparteix un espai i unes circumstàncies comunes, la qual cosa dona lloc a la intersubjectivitat.

1.1. Defineix i utilitza conceptes com individualitat, alteritat, socialització, estat de naturalesa, drets naturals, contracte social, respecte, propietat, Estat, legitimació, institucionalització, rol, estatus, conflicte i canvi social i globalització.

2. Reconèixer la dimensió social i cultural de l'ésser humà i identificar i distingir els conceptes de *cultura* i *societat*.

2.1. Defineix i explica el significat dels conceptes de cultura i societat i fa referència als components socioculturals que hi ha a l'ésser humà.

3. Identificar els elements, la legitimació i el procés de construcció d'una cultura i valorar-la no tan sols com a instrument d'adaptació al medi, sinó com a eina per a la transformació i l'autosuperació.

3.1. Assenyala alguns dels principals continguts culturals, com les institucions, les idees, les creences, els valors, els objectes materials, etc.

3.2. Coneix els nivells en què es produeix la internalització dels continguts culturals d'una societat, això és: el nivell biològic, l'afectiu i el cognitiu.

4. Conèixer els diferents elements del procés de socialització i relacionar-los amb la pròpia personalitat.

4.1. Descriu la socialització primària i la secundària.

5. Conèixer les teories sobre l'origen de la societat, reflexionar de forma escrita sobre aquestes teories i argumentar les pròpies opinions sobre aquest tema.

5.1. Explica les tesis fonamentals sobre l'origen de la societat i de l'Estat.

6. Comprendre el sentit del concepte de *civilització* i establir les semblances i les diferències amb el concepte de *cultura*.

6.1. Explica què és una civilització i en posa exemples fonamentals, i investiga les semblances i les diferències entre orient i occident i hi reflexiona.

7. Definir què és la comunicació i analitzar les formes de comunicació no verbal i la incidència de les tecnologies de la informació i la comunicació.



7.1. *Explica què és la comunicació i reflexiona sobre els avantatges i els inconvenients que es presenten quan l'eina per comunicar-se són les tecnologies de la informació i la comunicació.*

8. Reflexionar sobre el possible paper actiu d'un mateix en la construcció de la cultura i identificar-se com a ésser creatiu i innovador, capaç de generar elements culturals.

8.1. *Reflexiona per escrit sobre el paper actiu d'un mateix, en el seu context sociocultural, com a ésser capaç d'innovar i generar canvis culturals.*

9. Reflexionar i indagar sobre el relativisme cultural i l'etnocentrisme.

9.1. *Coneix el relativisme cultural i l'etnocentrisme i hi reflexiona expressant conclusions pròpies i aportant exemples basats en fets investigats i contrastats a Internet.*

BLOC 4. PENSAMENT

Continguts

El problema del coneixement.

El concepte de *veritat*.

Principals concepcions de la veritat.

Teoria del coneixement d'Aristòtil.

Teoria del coneixement de Descartes.

Teoria del coneixement de Hume.

Teoria del coneixement de Kant.

La intel·ligència.

La intel·ligència emocional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre la facultat racional com a específica de l'ésser humà i les implicacions que té, i analitzar en què consisteix la racionalitat i quines característiques presenta.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com raó, sentits, experiència, abstracció, universalitat, sistematicitat, racionalisme, dogmatisme, empirisme, límit, intel·ligència, intel·ligència emocional, certesa i error.*

1.2. *Explica què és la racionalitat i en descriu algunes característiques.*

2. Explicar les tesis bàsiques d'algunes concepcions filosòfiques sobre les possibilitats i els límits de la raó.

2.1. *Explica la concepció filosòfica sobre les possibilitats de la raó.*

3. Distingir la racionalitat teòrica de la racionalitat pràctica, així com la teoria de l'experiència.



3.1. Identifica les dues possibilitat d'aplicació de la racionalitat: la teòrica i la pràctica.

4. Conèixer la concepció contemporània sobre la intel·ligència i incidir en la teoria de la intel·ligència emocional de Daniel Goleman.

4.1. *Explica les tesis centrals de la teoria de la intel·ligència emocional.*

4.2. *Argumenta la relació entre la raó i les emocions.*

5. Comprendre alguns dels principals tipus de veritat —la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà, la veritat des del perspectivisme i el consens— i reflexionar sobre la possibilitat d'aconseguir la veritat absoluta.

5.1. *Defineix alguns tipus de veritat, com la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà i la veritat des del perspectivisme.*

5.2. *Reflexiona sobre la part positiva d'equivocar-se i la importància de l'error com a possibilitat de cercar noves estratègies i solucions.*

BLOC 5. REALITAT I METAFÍSICA

Continguts

La metafísica.

La pregunta per l'origen i la finalitat de l'univers.

La pregunta pel sentit de l'existència.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Conèixer el significat del terme *metafísica*, comprendre que és la principal disciplina de les que componen la filosofia, identificar-ne l'objectiu fonamental, consistent a fer preguntes radicals sobre la realitat, i entendre en què consisteix una pregunta radical.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com metafísica, realitat, pregunta radical, essència, naturalesa, cosmos, caos, creació, finalisme, contingent, mecanicisme i determinisme.*

1.2. *Defineix què és la metafísica i n'assenyala l'objecte de coneixement i la manera característica de fer preguntes sobre la realitat.*

2. Comprendre una de les principals respostes a la pregunta sobre el significat del concepte *naturalesa*; identificar aquesta naturalesa no tan sols com l'essència de cada ésser, sinó, a més, com el conjunt de totes les coses que hi ha; conèixer algunes de les grans preguntes metafísiques sobre la naturalesa: quin és l'origen de l'univers, quina finalitat té l'univers, quin és l'ordre que regeix la naturalesa, si és que n'hi ha cap, i quin lloc ocupa l'ésser



humà al cosmos, i reflexionar sobre les implicacions filosòfiques de cadascuna d'aquestes qüestions.

2.1. Expressa les dues possibles respostes a la pregunta per l'origen de l'univers —és etern o va ser creat— i exposa les seves reflexions sobre les implicacions religioses i filosòfiques d'aquestes dues respostes.

2.2. Exposar les dues postures sobre la qüestió referent a si l'univers té una finalitat, una direcció, o si no en té cap, i argumenta filosòficament la seva opinió sobre aquest tema.

2.3. Analitza textos el punt de reflexió dels quals és la realitat física que ens envolta i els interrogants filosòfics que aquesta suscita.

3. Conèixer les implicacions filosòfiques de la teoria del caos, comprendre la importància d'assenyalar si la naturalesa es regeix per lleis deterministes o si es regeix per l'atzar quàntic i argumentar la pròpia opinió sobre com afecta aquesta resposta la comprensió de la conducta humana.

3.1. Defineix què és el determinisme i què és l'indeterminisme en el marc de la reflexió sobre si hi ha un ordre a l'univers regit per lleis.

4. Reflexionar sobre la interrogació pel sentit de l'existència, explicar les tesis centrals d'algunes teories filosòfiques de la vida i dissertar de forma raonada sobre la vida o la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat, entre altres qüestions metafísiques.

4.1. Coneix les tesis centrals del vitalisme de filòsofs que reflexionen sobre la vida.

4.2. Analitza textos literaris, filosòfics i científics que tracten de temes metafísics com l'existència, la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat i exposa les seves pròpies reflexions sobre aquest tema.

BLOC 6. TRANSFORMACIÓ

Continguts

La llibertat.

Tipus de llibertat.

Determinisme.

L'experiència estètica.

Creativitat i imaginació.

El procés creatiu segons Poincaré.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables



1. Conèixer els dos significats del concepte de *llibertat d'acció*: la llibertat negativa i la llibertat positiva, i aplicar-los tant en l'àmbit de la societat política com en el terreny de la vida privada o llibertat interior.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com voluntat, llibertat negativa, llibertat positiva, autodeterminació, lliure albir, determinisme, indeterminisme i condicionament.*

1.2. *Analitza textos breus sobre el tema de la llibertat i argumenta la pròpia opinió.*

2. Comprendre què és el lliure albir o llibertat interior i relacionar-lo amb la possibilitat d'autodeterminació d'un mateix i amb la facultat de la voluntat.

2.1. *Explica què és el lliure albir i la facultat humana de la voluntat.*

3. Reflexionar i exposar arguments sobre la relació entre la llibertat interior i la llibertat social i política.

3.1 *Exposa les seves reflexions sobre la possibilitat que existeixi el lliure albir o no, tenint en compte els avenços en el coneixement de la genètica i la neurociència.*

4. Conèixer l'existència de determinisme a la naturalesa i analitzar la possibilitat que l'ésser humà sigui lliure, tenint en compte que és un ésser natural i que, com a tal, està sotmès a les lleis de la naturalesa.

4.1. *Argumenta les possibilitats de l'ésser humà d'actuar lliurement, tenint en compte que és un ésser natural.*

5. Reconèixer les tres postures sobre el problema de la llibertat absoluta o condicionada: la tesi estoica, la negació de la submissió de la voluntat a les lleis naturals, de Kant, i la posició intermèdia, que no rebutja la llibertat, sinó la llibertat absoluta.

5.1. *Expressa diferents postures de filòsofs relacionades amb el tema de la llibertat.*

6. Entendre l'estètica com la part de la filosofia que estudia el procés creatiu, l'experiència estètica i la bellesa.

6.1. *Defineix i utilitza conceptes com estètica, creativitat, sinapsi neuronal, imaginació, pensament divergent, pensament convergent i serendipitat.*

7. Identificar què és la imaginació com a facultat específica de l'ésser humà i explicar com funciona i quines característiques té.

7.1. *Llegeix i comenta textos breus i significatius sobre el mecanisme d'aparició d'idees noves.*



7.2. *Explica què és la imaginació i l'exemplifica de forma pràctica mitjançant la redacció de relats breus de rerefons filosòfic.*

8. Reconèixer la capacitat humana de la creativitat com a potencialitat existent en totes les persones, la qual s'aconsegueix entrenant el cervell.

8.1. *Analitza textos de literatura fantàstica i reflexiona sobre els elements específicament creatius.*

9. Conèixer les fases del procés creatiu i reflexionar sobre la importància que el pensament divergent imaginatiu i el pensament lògic i racional facin feina junts.

9.1. *Explica les fases del procés creatiu.*

10. Conèixer i aplicar algunes tècniques de desenvolupament de la creativitat.

10.1. *Utilitza la tècnica de desenvolupament de la creativitat de revisió de supòsits i inversió i l'aplica a alguna teoria filosòfica o científica.*

10.2. *Explica les principals tècniques de desenvolupament de la creativitat.*

11. Utilitzar la tècnica de la pluja d'idees per construir una història literària amb rerefons filosòfic.

11.1. *Utilitza de forma col·lectiva la tècnica de la pluja d'idees per reflexionar sobre temes filosòfics tractats durant el curs.*

12. Valorar la llibertat com a condició bàsica per a la creativitat innovadora, la connexió entre si de les idees preexistents i la competitivitat.

12.1. *Argumenta el paper de la llibertat com a condició fonamental per a la creació.*

13. Conèixer les qualitats de les persones especialment creatives, com la motivació, la perseverança, l'originalitat i el medi, i cercar com es poden potenciar aquestes qualitats.

13.1. *Explica les característiques de les persones especialment creatives i algunes de les formes en què pot potenciar-se aquesta condició.*

14. Reflexionar de forma argumentada sobre el sentit del risc i com es relaciona amb la possibilitat d'aconseguir solucions innovadores i, per tant, d'evolucionar.

14.1 *Argumenta la importància d'assumir riscos i de sortir de l'anomenada zona de confort per aconseguir metes i resultats creatius i innovadors.*